

[316.7:314.151.3-054.73](477-87):355.48((470+571):477)»2022/...»

DOI 10.30970/VSO.2024.18.02

**СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ:
ДО ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Ю. Ф. Пачковський

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000,
yuriy.pachkovskyy@lnu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-6076-055X>

Т. С. Марусяк

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
tetyana.marusyak@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2699-3154>

У статті досліджується феномен соціокультурного капіталу українських мігрантів у контексті сучасних викликів, пов'язаних із вимушеною міграцією через російсько-українську війну. Автори аналізують, як соціокультурний капітал — результат взаємодії соціальних і культурних ресурсів — стає ключовим чинником адаптації, інтеграції та збереження ідентичності українців у нових соціокультурних умовах.

Розглядаючи соціокультурний капітал як динамічну категорію, автори підкреслюють його багатовимірність. Він охоплює знання, навички, культурні цінності, мережі зв'язків і рівень довіри, які допомагають мігрантам долати бар'єри в новому середовищі. У статті наголошується, що в умовах війни цей капітал не лише сприяє адаптації до нових реалій, але й відіграє важливу роль у формуванні життєстійкості як окремих індивідів, так і суспільства загалом.

Війна суттєво трансформує характер соціального капіталу. Вона руйнує звичні соціальні мережі через переселення та втрату контактів, але водночас стимулює появу нових форм солідарності та взаємодії. Волонтерські ініціативи, громадські організації та етнічне підприємництво стають важливими платформами для мобілізації ресурсів і підтримки мігрантів. У цьому контексті автори звертають увагу на роль приймаючих суспільств, які можуть або сприяти інтеграції через довіру й підтримку, або створювати додаткові виклики через упередження чи недостатню інституційну підтримку.

@ Ю. Пачковський, Т. Марусяк

Теоретичною основою дослідження є концепції соціального капіталу, розроблені такими мислителями, як Роберт Патнем, П'єр Бурдьє та Френсіс Фукуяма. Соціальний капітал розглядається як ресурс довіри й співпраці, який забезпечує стійкість спільнот у кризових ситуаціях. У статті також вводиться поняття соціокультурного капіталу, яке акцентує на важливості культурних аспектів у процесах адаптації та інтеграції.

Емпіричні дані свідчать про те, що війна активізувала мобілізаційний потенціал соціального капіталу українців. Зростання рівня довіри між людьми, посилення громадянської самоорганізації та розвиток волонтерського руху стали ключовими чинниками підтримки українського суспільства в умовах кризи. Особливо важливою є здатність мігрантів зберігати культурну ідентичність через участь у громадських організаціях і створення етнічних бізнесів.

Автори доходять висновку, що соціокультурний капітал є не лише інструментом виживання в умовах війни та вимушеної міграції, але й джерелом сили для побудови нового життя. Він сприяє інтеграції в приймаючі суспільства, зменшує травматичні наслідки війни та зміцнює соціальну стійкість як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Стаття є важливим внеском у розуміння ролі соціального капіталу в умовах глобальних криз і відкриває перспективи для подальших досліджень у цій сфері.

Ключові слова: міграція, мігранти, війна, міграційні виклики, соціальний капітал, соціокультурний капітал, життестійкість.

Гостра фаза російсько-української війни, яка розгорілася з 24 лютого 2022 р. спричинила цілком нову хвилю міжнародної міграції. Багато громадян України в силу безпекової ситуації та інших об'єктивних обставин цілими родинами були змушені залишити свої домівки.

За експертними оцінками, щонайменше 12 млн людей, а це фактично 29% населення країни, залишили свої домівки з моменту вторгнення Росії в Україну. Особливо масового характеру набрала зовнішня міграція українців. За даними УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців) станом на 1 червня 2022 р. із України від початку війни виїхало 6,983 млн осіб (що є найсерйознішою кризою з біженцями в Європі з часів закінчення Другої світової війни), з них до Польщі – 3,690 млн, Румунії – 587,22 тис., Молдови – 483,31 тис., Угорщини – 698,42 тис., Словаччини – 466,26 тис., Білорусі – 16,67 тис. Окрім того, за даними ООН, в Німеччині налічується понад 867 тис. українців, майже 382 768 тис. у Чехії і 141 562 тис. в Італії. Найбільша інтенсивність міграційного потоку зафіксована у перший місяць війни, коли до прикладу біженцями в Україні

щоденно ставали 70 тис. дітей.

Це зумовило необхідність подолання міграційних викликів, які постали перед суспільствами та громадянами. Міжнародна спільнота мала докладати максимум зусиль для того, щоб приймати українців у своїх країнах, надавати їм посильну допомогу та забезпечити систему заходів підтримки політичного, економічного та соціального спрямування. У цій цілком новій ситуації одну із ключових ролей відіграв соціальний капітал, зокрема особисті, родинні, діаспорні зв'язки, реалізація громадських та волонтерських ініціатив. За даними Євростату станом на 31 липня 2024 року статус тимчасового захисту в ЄС мали трохи більше 4,1 мільйона не-громадян ЄС, які втекли з України внаслідок російської агресії проти України. Країнами ЄС, які прийняли найбільшу кількість бенефіціарів тимчасового захисту з України на кінець липня 2024 року, були Німеччина (1 110 600 осіб; 26,9% від загальної кількості в ЄС), Польща (976 205; 23,7%) і Чехія (369 610; 9,0%) [1]. Великі масштаби міграції зумовили актуальність переосмислення значення і механізмів залучення соціального капіталу як вагомого чинника, що сприяє адаптаційним та інтеграційним процесам не лише всередині мігрантських середовищ, але й як чинника, що має велику об'єднуючу силу по різні боки кордонів.

Соціологічні аспекти вивчення соціального капіталу спільнот мігрантів можуть включати аналіз факторів його формування, а також вплив та становище мігранта у країні перебування. Однією з найактуальніших проблем в контексті міграції, зокрема вимушеної в умовах війни, є соціокультурна адаптація мігрантів, які стикаються з необхідністю ресоціалізації в новому соціальному контексті. При цьому одну із ключових ролей у цьому процесі може відігравати соціальний капітал як один із чинників його успішності та підсилення життєстійкості. Тому перспективним з позиції соціології видається розгляд соціального капіталу як складової соціальної стійкості у подоланні травмуючих викликів війни на індивідуальному, інституціональному та суспільному рівнях.

Чинники, що впливають на резилієнтність суспільства, досліджуються із низки перспектив. Однією з таких перспектив є теорія соціального капіталу (Р. Патнем, Ф. Фукуяма, П. Норіс, Р. Інгларт та ін.), яка підкреслює важливість соціальних мереж, довіри та співпраці у сприянні колективній дії, економічному розвитку та добробуту. Р. Патнем стверджує, що соціальний капітал, який виражається у довірі, співпраці та активній участі в житті спільноти, є ключовим чинником стійкості: спільноти з високим рівнем соціального капіталу краще мобілізують ресурси, надають підтримку своїм членам та адаптуються до змін [13].

За П. Бурдье, капітал виступає в різних формах, зокрема: економічний (ресурси у вигляді матеріальних благ), культурний капітал (культурні надбання, знання, певний рівень освіти, компетенції, які можуть бути використані для досягнення цілей

та статусів) та соціальний капітал (ресурси, пов'язані з приналежністю визначеної соціальної групи, що включають мережу зв'язків) [7].

У сучасних умовах соціальний капітал розглядається не лише як вартість, в економічному розумінні, а як соціальна цінність, найважливішими складовими якої є довіра та солідарні відносини. На думку польського соціолога П. Штомпки, довіра з боку мігранта до приймаючої групи, і навпаки є найціннішим різновидом соціального капіталу. Він вважає, що дефіцит довіри, як і зміна місця проживання (навіть у межах однієї країни), є одним із основних чинників, що спричиняють атрофію та розпад соціального капіталу людини. Проте різноманітність і важливість потреб, які задовольняє цей капітал, мотивують його реконструювати за нових умов [15]. Ф. Фукуяма зауважує, що хоча різні суспільства мають різний рівень сформованого соціального капіталу, одне від іншого різняться мірою довіри як здатності до співпраці та творчості, міцних соціальних зв'язків, що, в решті-решт, створює добробут і економічне зростання, а також забезпечує сильну конкурентну позицію підприємства на ринку. За його словами, довіра, як і соціальні норми з часом еволюціонують у напрямку досягнення соціальними системами економічного успіху [10].

Соціальний капітал різниться від інших видів капіталів (наприклад, людського, економічного) те, що він створюється і передається через культурні механізми: релігію, традиції, цінності, норми. Його джерелами є довіра, солідарні відносини, норми та зв'язки, які у змозі згуртувати суспільство, сприяти координації соціальних дій. Соціальний капітал не планується заздалегідь, і збільшення його питомої ваги не є винятково індивідуальним інтересом. Соціальний капітал – це своєрідний позаекономічний актив, соціальний ресурс, який має продуктивну природу. Володіючи певною вартістю, він не має ціни, оскільки не підлягає торгівлі та ринковій оцінці і відрізняється від інших видів капіталу тим, що його створення не передбачає споживання ресурсів. Характерною особливістю соціального капіталу є його здатність акумулювати ресурси, що робить його цінним благом.

Поняття соціального і культурного є тісно переплетеними та взаємопов'язаними. К. Батаєва вживає термін соціокультурний капітал, який є підсумком конвертації двох різновидів капіталу – соціального і культурного – у результаті резонансної взаємодії яких утворюється якісно нова форма капітальних ресурсів соціальних акторів. Соціокультурний капітал, на її думку, це сукупність соціальних і культурних ресурсів соціальних акторів (як індивідів, так і соціальних груп/спільнот), що можуть бути використані для досягнення певних цілей, одержання прибутку або оптимізації соціальних позицій. Соціокультурний капітал не є статичною конструкцією – він може змінювати конфігурацію залежно від того, хто саме є його власником і в якому саме соціальному контексті здійснюється його відтворення [5].

Делібасік М. говорячи про соціокультурний капітал у вибраних постсоціалістичних країнах Південно-Східної Європи – Чорногорії Сербії, Боснії та Герцеговині, виокремлює фактори впливу на нього. Зокрема, до факторів

зовнішнього впливу на соціокультурний капітал відносять військові дії, що спричинюють вимушені міграції [9].

Вивчаючи культурний капітал молоді, науковці пропонують наступні його показники: 1) ціннісні пріоритети студентської молоді (якість життя, соціальне самопочуття, бюджет часу (витрати часу на навчання, на пошук роботи, на трудову діяльність, дозвілля); 2) показники освітнього розвитку культурного капіталу (рівень компетентності, система здатностей до професійної праці); 3) показники споживчого розвитку культурного капіталу (темп зростання доходів, заробітна плата, перспективи кар'єрного зростання, ступінь зайнятості студентства) [4].

Отже, соціокультурний капітал може бути розглянутий як чинник соціокультурної адаптації мігрантів та подолання викликів, які постають у новому середовищі. Він може включати знання, навички, компетенції, рівень довіри, мережі зв'язків, які будуть сприяти пошуку роботи, кар'єрному зростанню, реалізації громадських ініціатив, долучення до культурного та соціального життя громади, збереження культурної ідентичності.

Окреслимо основні аспекти пов'язані із вивченням соціального капіталу спільнот мігрантів: 1) структурний вимір соціального капіталу. Є одним з важливих аспектів, який дає змогу подивитися на конгломерацію соціальних мереж, які творять мігранти у своєму середовищі. 2) етнічне підприємництво. Етнічний бізнес – це особливий вид комерційно-підприємницької діяльності, представниками або носіями якого є вихідці із тих етнічних спільнот, які поділяють спільний міграційний досвід та у цей час мешкають у конкретному зазвичай поліетнічному суспільстві [17]. Етнічне підприємництво вибудовується в межах неформальних стосунків та економічних відносин представників однієї етнічної групи як елемент взаємної підтримки та допомоги. Як зазначає М. Гранноветер [11], такі відносини є невід'ємною складовою міграційних мереж. 3) інституційні системи підтримки. Громадські об'єднання мігрантів відіграють чималу підтримуючу роль особливо для новоприбулих, надаючи інформаційну, юридичну, культурну, моральну та психологічну допомогу. Реально важливим є заохочення владними структурами ініціатив громадського сектору.

Екзогенний вимір формування та функціонування соціального капіталу спільнот мігрантів включає як вплив з боку інституційних та соціокультурних структур приймаючого суспільства, так і вплив, що чинять мігранти та їхні спільноти на приймаючі суспільства. Зрештою ці два аспекти переплітаються у складній взаємодії мігрантів та приймаючих суспільств. Загалом ця проблематика стосується різних питань: інституційна регуляція перебування мігрантів у приймаючих суспільствах, їхньої трудової діяльності, інтеграційна політика приймаючих суспільств, зміни, що їх зазнають мігранти у різних вимірах (і у вимірі ідентичності,

і у вимірі соціальних зв'язків, і у вимірі становища в системі стратифікації приймаючого суспільства). Саме у цій «системі координат» формуються і функціонують спільноти мігрантів та їхній соціальний капітал. Останній набуває властивостей, які формуються під дією викликів, що з ними стикаються окремі мігранти та спільнота мігрантів загалом.

Формування та функціонування соціального капіталу спільнот мігрантів вивчається з огляду на «реакції» приймаючих суспільств на такий свій новий (часом короткотерміновий, а часом відносно сталий) елемент як спільноти мігрантів. Відповідні реакції мають різний ступінь формалізації та надходять від різних суб'єктів – населення, медіа, політичних сил, профспілок, релігійних організацій, влади приймаючих суспільств та ін.

У монографії, присвяченій вивченню соціального капіталу спільнот мігрантів, Ю. Ф. Пачковський, Г. П. Селешук аналізують дані авторського дослідження, проведеного у 2019 році [3] та зазначають, що головними чинниками, що сприяють збереженню національної ідентичності українських мігрантів, які перебувають за межами власної держави – це родина, церква, громадські організації та країна проживання. Створення мігрантами громадських організацій становить один із провідних способів створення українських спільнот, що уможливають реалізацію національної ідентичності українців. Для спільнот українських мігрантів характерний статусно сполучаючий соціальний капітал (англ. status-bridging social capital). Йдеться про те, що в межах цих спільнот взаємодіють «власники» різних «об'ємів» влади, престижу, капіталів у різній формі. Завдяки включеності у високоінтегровану мережу різні форми ресурсів стають доступними усім членам спільноти, в тому числі і представникам вразливих соціальних груп. У такий спосіб долається мережева бідність і покращуються життєві шанси соціально незахищених членів мігрантських спільнот.

Окрім цього, результати емпіричних досліджень, що беруть до уваги контекст війни у різних частинах світу, констатують часом суперечливі процеси щодо трансформації соціального капіталу як важливого ресурсу соціальної стійкості. На прикладі емпіричних досліджень, проведених в Сирії, М. Бауер та колеги [6] ілюструють можливу тенденцію у (де)формуванні соціального капіталу в часі війни: руйнування соціального капіталу об'єднуючого (англ. – bridging) та сполучаючого (англ. – linking) типів і посилення соціального капіталу зв'язуючого (англ. – bonding) типу, а також вказують на довготривалий вплив війн щодо розвитку егалітарної мотивації та внутрішньогрупової упередженості. Це у змозі призвести до соціальних поділів, зростання і консервації соціальних дистанцій поміж групами та, врешті, до увічнення циклів конфліктів, стати на заваді довготривалому миру. Зазначається, що війна суттєво впливає на такі аспекти соціального капіталу як

соціальні мережі, довіра та політична партисипація.

Одна із найбільш цитованих праць аналізованої проблематики, стаття, присвячена воєнному конфлікту в Уганді окреслює три можливі механізми трансформації соціального капіталу в часі війни [8]:

- досвід засвоєної недовіри: в умовах небезпеки, як у зонах бойових дій, люди можуть використовувати правило «не довіряти нікому», щоб економити час та уникнути ризиків і з часом покладатися на це правило у незнайомих ситуаціях чи у спілкуванні з незнайомими;

- механізм посттравматичної трансформації: травматичні переживання можуть залишити стійкі психологічні «шрами», які впливають на те, як люди захищають себе і як вони ставляться до інших, посилюючи інтеграцію інгрупи;

- механізм соціальної ізоляції: війна та насильство, руйнуючи соціальні мережі через вимушене переселення або розпалювання конфліктів, знижують частоту взаємодій між людьми в громаді, що веде до падіння рівня довіри.

Досвід російсько-української війни, особливо у її гострій фазі, засвідчив значення окремих складових соціального капіталу як значного мобілізаційного ресурсу суспільства.

Передусім, зафіксовано значні зрушення за показником довіри. Низка досліджень реалізованих із початку повномасштабного вторгнення фіксують наступні тенденції: генералізована довіра за час спостережень зросла з 45% до 63%; довіра до жителів свого населеного пункту з 35% до 62%; довіра до сусідів та знайомих зросла до 67% та 80% відповідно [2]. Окрім того, повномасштабне вторгнення спричинило сплеск національної єдності, зростання довіри до уряду порівняно з довоєнними часами, а також демонстрацію сильної громадянської ідентичності шляхом розвитку волонтерства та нових форм самоорганізації.

Зростаюча кількість внутрішньо переміщених осіб та масові виїзди українських біженців за межі країни у перші місяці відкритої російської військової агресії активізували, за термінологією М. Римша [14], два різновиди соціального капіталу: солідарно-мобілізаційний капітал (*solidarity mobilisation capital*) та інституційно-моральний капітал солідарності (*institutional and moral capital of solidarity*). У першому випадку можемо говорити про досвід стійкості, набутий українцями у новітній історії країни під час Помаранчевої революції та революції Гідності, боротьби з російським вторгненням 2014 року та триваючою боротьбою за власну незалежність. У другому випадку екзистенційна загроза існуванню української держави з подій 24 лютого 2022 р. об'єднала українців перед лицем спільної загрози війни як надзвичайної ситуації. Незважаючи на стрес перших місяців повномасштабної агресії, українці не втратили віри в себе та в свою країну. Цей феномен є свідченням потенціалу самоорганізації та взаємодопомоги

в надзвичайно складних і стресових умовах. У часовому вимірі очікується, що соціальний капітал втрачатиме свій мобілізаційний ресурс за умов «рутинізації» війни, а це впливатиме на рівні як соціальної, так і політичної довіри у суспільстві та посилюватиме тенденції недовіри до влади, державних інституцій, а також зменшуватиме потенціал місцевих громад. У таких ситуаціях зростатимуть вимоги до наявності діалогу у суспільстві та використання усіх можливих каналів зворотного зв'язку.

У викликах війни соціальний капітал покликаний виконувати не лише мобілізаційну роль, але й згладжувати травматичні та посттравматичні ситуації. Останнім часом у низці публікацій наголошується, що набутий соціальний капітал повинен забезпечити значний психотерапевтичний ефект. Вказується на значне число випадків, коли українські біженці війни, які виїхали за межі власної країни у пошуках прихистку, а це у переважаючій більшості жінки з дітьми, зіштовхуються з високим ризиком розвитку тривожних і депресивних розладів, посттравматичних розладів та суїцидальних думок. У даному контексті [12] наголошують на опрацюванні низки підходів з метою підвищення стійкості громади (community resilience), що у подальшому матиме позитивний психотерапевтичний ефект для захисту від травмуючих чинників таких як війна. На їхню думку, ефективним підходом є методологія CBPR (Community-based participatory research), де основний акцент зроблено на активізації мігрантського середовища (у даному випадку українського) у його співпраці з дослідниками, політичними інституціями та різними громадськими акторами. Головним актором у такому підході виступають приймаючі громади, які покликані залучити не лише членів місцевих громад, але й дослідників та представників організацій як рівноправних партнерів для поглиблення розуміння певної проблеми, створення змін, зокрема, у соціокультурній та освітній інтеграції біженців війни та у сфері охорони ментального здоров'я. Багатовекторний розвиток соціального капіталу громади у перспективі в стані зменшити потребу в індивідуальних психологічних втручаннях.

Забезпечення продуктивного громадського контексту з достатнім соціокультурним капіталом та активною залученістю діаспори у приймаючій країні може функціонувати як свого роду «колективний терапевт» [16], який у змозі забезпечувати біженців від розвитку або поглиблення проблем із психічним здоров'ям. У кризових ситуаціях війни соціальний капітал сьогодні покликаний виконувати провідну роль у формуванні життєстійкості українського суспільства. Як важлива складова соціальної стійкості людського чинника соціальний капітал потребує сьогодні розбудови та зміцнення. У цьому процесі великого значення надається місцевим (приймаючим, діаспорним) громадам, покликаних долучати набуті ресурси і досвід у координації дій як громадського, так і державного секторів у наданні допомоги потребуючим.

Список використаної літератури:

1. Дані Євростату. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240910-1> (дата звернення 20.01.2025 року)
2. Соціальні тренди 2023: як війна перетворила українців на більш свідому націю. Gradus. <https://gradus.app/ua/open-reports/gradus-report-social-trends-2023-ua/>
3. Пачковський Ю.Ф. Соціальний капітал спільнот українських трудових мігрантів у країнах Європейського Союзу: монографія / Ю. Ф. Пачковський, Г. П. Селешук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022
4. Шапошникова І.В. Соціологічна оцінка культурного капіталу студентської молоді. Грані. № 2 (82) лютий. 2012. С.69-72
5. Bataeva, E., & Popova, O. (2018). Sociocultural Capital of Reluctant Migrants: Theory and Problem of Measuring. Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Sociological Studies of Contemporary Society: Methodology, Theory, Methods, 39, 41-52.
6. Bauer, M., Cassar, A., Chytilová, J., & Henrich, J. (2014). War's enduring effects on the development of egalitarian motivations and in-group biases. Psychological science, 25(1), 47-57.
7. Bourdieu P. The Forms of Capital / P. Bourdieu // Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education / in Richardson, John G., ed. New York : Greenwood, 1986. P. 241–258
8. De Luca, G., & Verpoorten, M. (2015). Civil war, social capital and resilience in Uganda. Oxford economic papers, 67(3), 661-686
9. Delibasic, M. (2018). Socio-cultural capital as a cause of economic and institutional crisis in Montenegro, Serbia and Bosnia and Herzegovina. Economics and Sociology, 11(4), 219-229.
10. Fukuyama F. Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity by Francis Fukuyama. New York: Free Press, 1995. xv., P. 57-61
11. Granovetter, M. Economic institutions as social constructs: the scope of analysis. The Journal of Sociology and Social Anthropology. 2004. No 7(1). P. 76-89.
12. Migliorini, L., Olcese, M., Cardinali, P., Prestia, D. (2023). Community resilience among Ukrainian refugees: what is the role of the host community in recovery from forced migration? Frontiers in Psychiatry, Vol. 14. 1-4.
13. Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. Touchstone Books/Simon Schuster. 541 p.
14. Rymcza, M. (2023). Solidarity Mobilisation Capital and Its Conversions. From the Solidarity Movement of 1980–1981 to the Movement to Help War Refugees from Ukraine in 2022–2023. Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana

Pawła II, 66 (4). 5-30.

15. Sztompka P. *Капітал społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Kraków: Wydawnictwo Znak, 2016. S. 326-327.

16. Villalonga-Olives, E., Wind, T., Smith, R., Aldrich, D. P. (2023). Social capital-based mental health interventions for refugees: Ukraine and beyond. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 77(4). 205-208

17. Waldinger R., McEvoy D., Aldrich H. Spatial dimensions of opportunity structures. *Ethnic Entrepreneurs: Immigrant Business in Industrial Societies* / R. Waldinger, H. Aldrich, R. Ward (red.). Newbury Park: Sage Publications. 1990. P. 106-130.

References:

1. Eurostat data. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240910-1> (accessed 20.01.2025).

2. Social Trends 2023: How the war turned Ukrainians into a more conscious nation. Gradus. <https://gradus.app/ua/open-reports/gradus-report-social-trends-2023-ua/>.

3. Pachkovskyy Y. (2022) Social capital of communities of Ukrainian labour migrants in the European Union: a monograph / Y.Pachkovskyy, H. Seleshchuk. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv

4. Shaposhnikova I. (2012) Sociological assessment of the cultural capital of student youth. *Grani*. No. 2 (82) February. C.69-72

5. Bataeva, E., & Popova, O. (2018). Sociocultural Capital of Reluctant Migrants: Theory and Problem of Measuring. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Sociological Studies of Contemporary Society: Methodology, Theory, Methods*, 39, 41-52.

6. Bauer, M., Cassar, A., Chytilová, J., & Henrich, J. (2014). War's enduring effects on the development of egalitarian motivations and in-group biases. *Psychological science*, 25(1), 47-57.

7. Bourdieu P. (1986) The Forms of Capital. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* / in Richardson, John G., ed. New York : Greenwood. P. 241–258

8. De Luca, G., & Verpoorten, M. (2015). Civil war, social capital and resilience in Uganda. *Oxford economic papers*, 67(3), 661-686

9. Delibasic, M. (2018). Socio-cultural capital as a cause of economic and institutional crisis in Montenegro, Serbia and Bosnia and Herzegovina. *Economics and Sociology*, 11(4), 219-229.

10. Fukuyama F.(1995) *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity* by Francis Fukuyama. New York: Free Press,, P. 57-61

11. Granovetter, M. (2004) Economic institutions as social constructs: the scope of analysis. *The Journal of Sociology and Social Anthropology*. No 7(1). P. 76-89.
12. Migliorini, L., Olcese, M., Cardinali, P., Prestia, D. (2023). Community resilience among Ukrainian refugees: what is the role of the host community in recovery from forced migration? *Frontiers in Psychiatry*, Vol. 14. 1-4.
13. Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Touchstone Books/Simon & Schuster.
14. Rymśa, M. (2023). Solidarity Mobilisation Capital and Its Conversions. From the Solidarity Movement of 1980–1981 to the Movement to Help War Refugees from Ukraine in 2022–2023. *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, 66 (4). 5-30.
15. Sztompka P. (2016) *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Kraków: Wydawnictwo Znak, P. 326-327.
16. Villalonga-Olives, E., Wind, T., Smith, R., Aldrich, D. P. (2023). Social capital-based mental health interventions for refugees: Ukraine and beyond. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 77(4). 205-208
17. Waldinger R., McEvoy D., Aldrich H. (1990) Spatial dimensions of opportunity structures. *Ethnic Entrepreneurs: Immigrant Business in Industrial Societies* / R. Waldinger, H. Aldrich, R. Ward (red.). Newbury Park: Sage Publications. P. 106-130.

SOCIO-CULTURAL CAPITAL OF UKRAINIAN MIGRANTS: TOWARDS THE PROBLEM OF MIGRATION CHALLENGES IN TIMES OF WAR

Y. Pachkovskyy

Ivan Franko National University of Lviv,
1 Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000 ,
yuriy.pachkovskyy@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6076-055X>

T. Marusiak

Ivan Franko National University of Lviv,
1 Universytetska Str., Lviv, 79 000, Ukraine,
tetyana.marusyak@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2699-3154>

In the article the phenomenon of sociocultural capital among Ukrainian migrants is examined in the context of contemporary challenges associated with forced migration due to the Russo-Ukrainian war. The authors analyze how sociocultural capital—

emerging from the interaction of social and cultural resources—becomes a key factor in the adaptation, integration, and preservation of Ukrainian identity in new sociocultural environments.

By considering sociocultural capital as a dynamic category, the authors emphasize its multidimensional nature. It encompasses knowledge, skills, cultural values, networks of connections, and levels of trust that assist migrants in overcoming barriers in unfamiliar surroundings. The article highlights that, in the context of war, this capital not only facilitates adaptation to new realities but also plays a crucial role in fostering resilience at both individual and societal levels.

The war significantly transforms the character of social capital. It disrupts familiar social networks through displacement and loss of connections while simultaneously stimulating the emergence of new forms of solidarity and interaction. Volunteer initiatives, civic organizations, and ethnic entrepreneurship become vital platforms for mobilizing resources and supporting migrants. In this context, the authors draw attention to the role of host societies, which can either promote integration through trust and support or create additional challenges due to prejudice or insufficient institutional assistance.

The theoretical foundation of the study is based on concepts of social capital developed by thinkers such as Robert Putnam, Pierre Bourdieu, and Francis Fukuyama. Social capital is viewed as a resource of trust and cooperation that ensures community resilience during crises. The article also introduces the notion of sociocultural capital, emphasizing the importance of cultural dimensions in processes of adaptation and integration.

Empirical data indicate that the war has activated the mobilization potential of Ukrainians' social capital. Increased trust among individuals, strengthened civic self-organization, and the growth of volunteer movements have become key factors in supporting Ukrainian society during the crisis. Particularly significant is migrants' ability to preserve cultural identity through participation in civic organizations and the establishment of ethnic businesses.

The authors conclude that sociocultural capital is not merely a tool for survival amid war and forced migration but also a source of strength for building a new life. It facilitates integration into host societies, mitigates the traumatic effects of war, and reinforces social resilience at both individual and collective levels. This article makes an important contribution to understanding the role of social capital during global crises and opens up avenues for further research in this area.

Keywords: migration, migrants, war, migration challenges, social capital, sociocultural capital, resilience.

Стаття надійшла до редколегії 22.09.2024

Прийнята до друку 17.10.2024